

**Conf. univ. dr. Mihaela Denisia Liuşnea,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea „Dunărea de Jos“ din Galați**

**PAUL PĂLTĂNEA
– ASPECTE MAI PUȚIN CUNOSCUTE
DESPRE CALITATEA SA
DE PROFESOR DE ISTORIE
LA UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS“
DIN GALAȚI**

„Muzeograf, bibliotecar, arhivist, în sensul cel mai nobil, el s-a impus printr-o deplină scrupulozitate documentară și prin caracterul extrem de meticulos al restituirii la orice nivel. A publicat documente, a întreprins restituții fragmentare sau monografice, a elaborat biografii de oameni ai locului, rămase mereu valabile“ (Alexandru Zub).

Abstract. *In this work, I wanted to evoke the personality of the one who was a teacher worthy of my respect, for the model of dignity and professionalism, offered to his students, Paul Păltănea. In this context, I tried to understand how the young Paul Păltănea was formed, who were his role models – the teachers he worked with, how he understood what it means to defend your freedom of conscience even at a price difficult to pay for many. On the other hand, I tried to bring to light, perhaps less known aspects about the environment in which the History-Geography Specialization began its activity, within the Faculty of Letters and Sciences in Galati*

We also wanted to talk about the role of the teacher, in our case, of history, in a reorganized, reformed education system, affected by ideologies, but with a goal that has not changed until today – that of perfecting the personality of young people. Currently, we are witnessing many discussions regarding educational objectives and there

are theorists who want to remove from the classic scheme the attitudes, which should complete the picture of skills, abilities and competences, based on values, which should be assumed by those who want to integrate into a postmodern society, with a great dynamic that implies permanent adaptation and re-adaptation to change. History, more than theoretical, abstract disciplines, presupposes principles that should be related to truths that are immutable. The latter, I think, cannot or should not be able to change and adapt to the times!

Keywords: teacher, history, Paul Păltănea, Galați, academic environment, University "Dunărea de Jos" of Galați.

Un fapt mai puțin cunoscut este faptul că istoricul urbei gălățene, Paul Păltănea a predat un an, în cadrul Facultății de Litere și Științe a Universității „Dunărea de Jos“ Galați, în anul universitar 1994-1995, la specializarea Istorie-Geografie, alături de Alexandru Barnea, Mihailache Brudiu, Dan Râpă-Bucliu, Leon Șimanschi, Dumitru Șandru, ș.a. În anul 1995 a lansat lucrarea *Istoria orașului Galați* de la origini până în 1918, publicată în două volume, la Editura Porto-Franco.

Pentru a înțelege mai bine personalitatea sa, am încercat să aflui parcursul profesional pe care l-a avut Paul Păltănea (n. 1924). În anul 1943 a început să studieze la Universitatea din București, la Facultatea de Litere și Istorie, fiind un student cu rezultate bune, ce publica încă din 1946, debutul făcându-l cu o recenzie în *Revista de Istorie*¹. A absolvit în 1947, cu un an înainte ca un denunț anonim să îl arunce în iadul gulagului comunist (1948-1952 și 1959-1964), care l-a obligat să treacă prin închisorile de la Galați, Ocnele Mari, Aiud și Colonia Capul Midia². Va spune despre această perioadă: „Adunând ani din tinerețea mea, petrecuți în temnițele și lagărele comuniste, sunt zece în cap“.³

---

1. Paul V. PĂLTĂNEA, „Recenzie. Grigoraș N., «Logofătul Mihul», în *Studii și Cercetări Istorice*, vol. XIX, București, 1946, pp. 123-173“, în: *Revista Istorică Română*, fasc 2, 1946, pp. 194-196. Revista fusese fondată de profesorii săi, Constantin C. Giurescu și Gh. I. Brătianu, în 1931 și a apărut până în 1947.

2. Despre aceste experiențe va scrie, căci era convins că istoria, această „magistra vitae“, înseamnă în primul rând demersul de a afla adevărul, pentru a nu retrăi greșelile din trecut și pentru a putea onora eroii.

3. Toader BUCULEI, *Clio încarcerată. Mărturii și opinii privind destinul istoriografiei românești în epoca regimului totalitarismului comunist*, Ed. Libertatea, Brăila, 2000, (pp. 236-244), interviu luat la 10 februarie 1998, p. 126. Mai regăsim amănunte despre această experiență în lucrarea Paul PĂLTĂNEA, *Coloane spirituale ale*

A putut susține licența în anul 1957, cu doi ani înainte de a doua perioadă de detenție, astfel că studiile postuniversitare le va face sub formă de doctorat abia în perioada 1965-1973, când a susținut teza cu titlul *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918*, coordonator fiind profesorul său din anii studenției, Constantin C. Giurescu⁴. A trebuit să treacă o lungă perioadă de timp, ca teza să fie recunoscută - abia în 1993, urmând să fie publicată prima ediție în 1994 (reeditată prin grija pr. Eugen Drăgoi, la Editura Partener, în anul 2008).

Toate aceste întâmplări explică faptul că profesorul Paul Păltănea avea profilul unui cercetător, ce părea detașat de cotidian, dar cu mare capacitate de a-l înțelege, aplecat spre analiza aprofundată a evenimentelor, cu generozitatea de a putea să ne vorbească ore în șir, dacă subiectul îl interesa. Pe de altă parte, un profesor rar, de modă veche, care era extraordinar de reverențios, inclusiv cu cei tineri, scoțându-și pălăria și salutând, într-o lume în care toți se tutuiau și ... mă făcea mereu să mă gândesc la generația bunicilor mei, care au avut profesori la gimnaziu și liceu, adevărate personalități, cu studii unii dintre ei la Paris, la Berlin sau alte centre universitare importante. Deschiderea aceasta a fost benefică pentru tinerii care trăiau deja într-o lume remodelată de Tratatul de Pace de la Paris, în spațiul unui vis implinit – Marea Unire, cu idealuri pentru țara lor, bine ancorată în spațiul cultural european. Aceste experiențe le-au format personalitatea și i-au ajutat să aibă o mare înțelegere față de ființa umană, ce evoluează cultural, determinându-i în același timp să revină spre spațiul creștin în care s-a format și definitivat identitatea românească. În acest context, am încercat să înțeleg cum s-a format tânărul Paul Păltănea, cine au fost cei care i-au transmis sau confirmat valorile, pe care gulagul comunist, experimentele „de reeducare” de tip „Pitești”, nu le-au putut

---

cetății. Dialoguri, ediție îngrijită de Ghiță Nazare, Ed. Școala gălățeană, Galați, 2010, pp. 231-236. De asemenea, Muzeul de Istorie din Galați, care îi poartă numele, a publicat mărturisirile sale în volumul: Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU (ed), *Ferestre deschise la un deceniu de temniță comunistă*, Ed. Muzeului de Istorie, Galați, 2012, *passim*.

4. Și acesta închis de comuniști la Sighet, fapt evocat de fiul său cu Maria Simona Mehedinți, fiica lui Simion Mehedinți, Dinu C. Giurescu. Narcis Dorin ION, *Mărturia unui istoric singuratic. Convorbiri cu academicianul Dinu C. Giurescu*, București, Ed. RAO, 2018, *passim*.

eradica, ci dimpotrivă. Este interesant faptul că se manifesta și trăia ca o persoană care radia un sentiment puternic de libertate, retrasă, dar foarte prezentă, mai degrabă o singurătate cumva, pe care o va trăi, ca istoric, și Dinu C. Giurescu, precum și alți intelectuali marcați de nedreptate, fără a putea renunța la iubirea de oameni, condescendent, dar tranșant, concentrat, dar atent la detaliile din spațiul academic și cred că și la cele din societate.

Cât despre istorie, nu o considera o depozitară de informații, o bibliotecă ce oferă lecturi interesante, ci a înțeles-o și transmis-o ca viață, trăită, asumată, fundamentată pe valori, care, exprimate în exterior, au devenit comportamente, oferind modele. În acest sens, profesorul Paul Păltănea, creștin fiind, când ne vorbea de perioada chinuită a tinereții sale, povestea fără patimă, cu atitudinea unui om foarte echilibrat sufletește, împăcat cu sine și iertându-i pe ceilalți. Mai târziu aveam să pot confirma această imagine pe care o aveam despre dumnealui, când, întrebat fiind care au fost momentele plăcute, respectiv neplăcute din viața sa, va spune: „La vremea trăirii lor le-am socotit ca venind de la Dumnezeu, cum cred și acum, au fost avântul întăritor al trecerii mele prin timp”⁵. Amintind de contribuția orașului Galați la patrimoniul național încă din sec. al XVII-lea, Paul Păltănea ne vorbea de biserici în primul rând⁶, ceea ce a fost inedit pentru noi, prima generație de studenți la istorie-geografie, la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

Revenind la perioada 1943-1947, nu putem să ignorăm faptul că a fost destul de dificil să fie student la Istorie și să ignore tot ce se întâmpla în jur, în contextul desfășurării unui război mondial, în timpul căruia, încă din 1944 România era, practic, sub asaltul ideologiei marxist-comuniste (ce amenința și mediile studențești), cu tot ce a adus războiul în viața tuturor⁷. Urmând modelul profesorilor săi, adevărați

---

5. Paul PĂLTĂNEA, *Coloane spirituale ale cetății*, pp. 234.

6. Paul PĂLTĂNEA, „Vechi locașuri de cult și viața bisericească din sudul Moldovei până în anul 1864”, în: *Monumente istorice și izvoare creștine*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1987, pp. 224-226.

7. Dificultatea de a scrie istorie în aceste vremuri, când „România este asaltată”, este remarcată de bizantinologul francez Rodolphe Guiland, în recenzia pe care o face pentru *Revue Historique du Sud-Est Européen*, Tomes XX, XXI et XXII, Bucharest, 1943, 1944, 1945, în: *Revue de Etudes Grecques*, 58, 1945, 274-278, pp. 318-320.

intelectuali, a fost conștient de ce se întâmpla, astfel că a participat la mișcările studenților împotriva comunismului și a presiunii Uniunii sovietice⁸, precum și la cele care susțineau monarhia, pe Regele Mihai I (10 mai, 8 noiembrie 1945). Avea o acută conștiință a identității culturale românești.

Singur mărturisea că a ales istoria, în urma interesului format „*prin întâlnirea întâmplătoare cu monumentală carte a lui Vasile Pârvan*”⁹. Această admirație pentru arheologie o va păstra¹⁰, deși nu a făcut arheologie, rămânând fidel istoriei medievale și moderne, dar explică, cred, și prietenia cu Mihalache Brudiu, cu care semnează și un articol în domeniu¹¹.

La Universitatea din București i-a avut ca profesori pe Constantin C. Giurescu (la Istoria românilor), pe Gheorghe I. Brătianu¹² (la Istorie universală), Nicolae Bănescu¹³ (Bizantinologie), Ion Nestor (la Arheologie preistorică), Victor Papacostea (la Istoria popoarelor balcanice – Românii de la Sudul Dunării) ș.a.¹⁴ Primii doi vor scoate *Revista Istorică Română*, alături de Petre P. Panaitescu¹⁵, Scarlat Lambrino, Nicolae Cartoian și Al. Rosetti, în 1930.

Au fost, desigur, importante întâlnirile din închisorile comuniste: Corneliu Coposu, Petre Țuțea, Petre Pandrea, Valeriu Anania ș.a.¹⁶

8. Manifestată prin spijinirea Uniunii Asociațiilor Studențești din România, condusă de comuniști.

9. P. PĂLTĂNEA, *Coloane spirituale ale cetății*, 2010, p. 231 sqq.

10. P. PĂLTĂNEA, „Informații arhivistice despre un sarcofag din Galați”, în: *Arheologie Moldovei*, 7, 1972, pp. 383-386.

11. Mihalache BRUDIU, Paul PĂLTĂNEA, „Cetatea daco-getică de la Brăhășești (jud. Galați). Contribuții la istoria dacilor din Sudul Moldovei”, în: *Arheologie Moldovei*, 7, 1972, pp. 61-65.

12. Gheorghe I. Brătianu trecuse prin Cernăuți, avea Doctorat la Paris, fusese profesor la Iași, apoi la București, fiind Director al Institutului de Istorie Universală.

13. Nicolae Bănescu avea studii la München, fusese profesor la Cluj și București, era Membru al Academiei Române, avându-l ca model pe Orest Tafrali – format de Charles Diehl.

14. T. BUCULEI, *Clio încarcerată...*, p. 236.

15. Petre P. Panaitescu era absolvent al Școlii Române de la Paris, din anul 1926, și avea studii la Cracovia.

16. T. BUCULEI, *Clio încarcerată...*, p. 237 sqq.

Revenind la mediul universitar al anilor '40, să ne amintim și faptul că, dacă sfârșitul secolului al XIX-lea¹⁷ și începutul secolului al XX-lea creaseră cadrul prielnic analizei critice în istorie¹⁸, perioada interbelică, sub influența *Noii istorii* promovate de Școala de la Annales (anii '20, reprezentată de March Bloch, Lucien Febvre, Ferdinand Braudel)¹⁹, a creat, în spațiul academic românesc, o sinteză foarte interesantă și constructivă, prin intermediul studiilor interdisciplinare, bazate pe o reorientare a metodelor de lucru²⁰. De altfel, intelectualii români, precum Paul Păltănea, ce urma modelul profesorilor săi, au crezut în posibilitatea de a atenua orice conflict (între generații) prin „dialog, cu mijloace diplomatice. Atitudinile trebuie să fie moderate de ambele părți“²¹.

Ca să înțeleg modul în care s-a definitivat personalitatea tânărului Paul Păltănea am analizat modelele pe care le-a avut, printre care Profesorul care a avut curajul să accepte coordonarea lucrării de doctorat, Constantin C. Giurescu²², istoric reprezentativ pentru școala critică/licențiat la București, absolvent al Școlii românești de la Paris. Acesta i-a transmis fostului său student, Paul Păltănea, perspectiva critică asupra izvoarelor, precum și cea privind egala importanță a factorilor politici, sociali, economici, culturali în interpretare, fără a subordona pe vreunul altora.

Constantin C. Giurescu, remarcabil prin capacitatea de sinteză, documentată și clară, demonstrată în lucrarea cu mare impact *Istoria românilor*, a promovat ca obiectiv principal al istoriei – căutarea adevărului²³. Criticând metoda poetică a istoricului Nicolae Ior-

17. Ioan BOGDAN, *Istoriografia română și problemele ei actuale*, Ed. Socec, București, 1905, p. 18.

18. A. ZUB, „Istoria ca lectură a lumii“, în: *A scrie și a citi. Practici, simboluri, tipuri de lectură*, ed. Cătălina Chelcu și Andi Mihalache, Xenopoliana, XII, 2004, 1-4, pp. 1 și urm.

19. Alexandru ZUB, *De la istoria critică la criticism. Istoriografia română la finele secolului XIX și începutul secolului XX*, Ed. Academiei, București, 1985, pp. 103-251.

20. François FURET, *Atelierul de istorie*, Ed. Corint, București, 2002, *passim*.

21. P. PĂLTĂNEA, *Coloane spirituale ale cetății*, 2010, p. 235.

22. Era fiul lui Constantin Giurescu (1875-1918).

23. Nicolae Iorga credea că „Adevărurile istorice sunt discernământ, nu simplă constatare și reproducere“ și „Istoricul e un bătrân prin experiență al nației sale, un descoperitor de idealuri ... dând tineretului ce vine după noi exemple“, în: Nicolae

ga²⁴, care miza mult pe idee, pe evoluția culturală („Să vezi omul!”)²⁵, Constantin C. Giurescu era convins că orice afirmație trebuie să se bazeze pe document, iar reconstituirea istorică trebuie să vizeze societatea în întregul ei și civilizația pe care a aceasta o dezvoltă. Dar ca și Nicolae Iorga, acesta din urmă, a publicat izvoare, studii, monografii, sinteze, având aceeași convingere că „istoria este elementul fundamental al conștiinței fiecărei nații”²⁶.

Spre deosebire de geograful Friedrich Ratzel, care crease teoria statului organic²⁷, ce are nevoie de „spațiu vital”, fiind convins că numărul și densitatea populației naște cultură, deci putere, Nicolae Iorga a susținut că viața morală este cea care este izvorul puterii. Ca urmare, istoria trebuie privită nu ca o scară pe care omul urcă treptele de la animalitate la modernitate (cum va prezenta ideologic istoriografia marxistă devenirea umană)²⁸, ci ca o „organizare pe verticală a nenumăratelor ipostaze pe care le capătă omul, în raport cu timpul” (Fernand Braudel). Să ne amintim că, reprezentanții Școlii franceze optaseră pentru „vrai ou faux”²⁹.

Constantin C. Giurescu a considerat că, pentru a înțelege dezvoltarea unui popor, trebuie să se țină seama de ambii factori: spirit și materie, menționând faptul că „într-un anumit moment au predominat factorii materiali, într-altul cei spirituali”.

Aceeași opinie a împărtășit-o Paul Păltănea, care, după ieșirea din închisoare a reluat activitatea de cercetare, concretizată în lucrări pe

IORGA, *Generalități cu privire la studiile istorice*, ediție îngrijită de Andrei Pippidi, Iași, 1999, p. 343.

24. Istoricul credea că cele mai mari opere istorice au în ele și poezia simțirii și poezia stilului, un puternic spirit critic și că trebuie cercetate faptele de cultură, ideile, viața morală.

25. N. IORGA, *Adevăr și greșală în scrierea istorie: Lecție de deschidere la Universitatea din București*, București, 1935, *passim*.

26. N. IORGA, „Spiritul istoric”, în: Nicolae IORGA, *Generalități cu privire la studiul istoriei*, p. 162 și urm.

27. Claude RAFFESTIN, Dario LOPRENO și Yvan PASTEUR, *Géopolitique et histoire*, Ed. Payot Lausanne, 1995, pp. 304-308.

28. Friedrich ENGELS, *Dialectica naturii*, București, 1954, *passim*.

29. Mihaela Denisia LIUȘNEA, „Predarea istoriei: exigențe și realitate”, în *Xenopoliana*, Buletinul Fundației Academice „A.D. Xenopol” din Iași, III, 1995, p. 169.

care le-a publicat cu ajutorul profesorului Ioan Caproșu, la *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol“*, începând cu anul 1969. Primul său articol a apărut în *Studii și cercetări de istorie a artei*, seria „Teatru, muzică, cinematografie“³⁰. Au urmat ani de colaborare cu cele mai prestigioase reviste cu caracter istoric. Timp de câteva decenii, a publicat zeci de articole, studii și cărți³¹. Paul Păltănea, așa cum „trăiește“ în amintirile mele, rămâne specialistul care credea că este nevoie mereu să revenim și să completăm informații ce devin pe zi ce trece mai multe, iar dacă ne-a scăpat ceva la un moment dat, este necesară o reeditare.

Trecut la Domnul în 2008, cu siguranță a rămas o personalitate emblematică pentru orașul în care a copilărit și în care a trăit cea mai mare parte din viața sa și un model pentru toți tinerii al căror profesor a fost sau pentru cei care l-au cunoscut doar în trecere, pe holurile Bibliotecii „V. A. Urechia“ din Galați. Un om care afirma că orașul nu îi datorează nimic, pentru că și-a făcut doar datoria morală, în încercarea de a-i descifra originile și de a-i face cunoscute, celor de astăzi, personalitățile care i-au marcat istoria.

---

30. P. PĂLTĂNEA, „Un teatru de operă italiană la Galați, între anii 1853-1857“, în: *Studii și cercetări de istorie a artei*, seria „Teatru, muzică, cinematografie“, XIII, 1966.

31. Camelia TOPORAȘ, Tena BEZMAN, Rocsana IRIMIA, Otilia PRICOPI, *Oameni în memoria Galațiului*, coord. Ilie Zanfir, Ed. Axis Libri, Biblioteca „V. A. Urechia“, Galați, 2019, pp. 26-64.